

De Krassen van Phaedra

Is (het) leven maakbaar?

Erik Huysman

PER (TE) NIEN

Schrijver: Erik Huysman

Coverontwerp: Erik Huysman & Hans Clijnk Photography

Videoproductie: Henk Hofland

ISBN: 9789464182125

© Uitgeverij Domusvir

Woord vooraf

Hoewel alle scènes in deze roman daadwerkelijk plaatsvonden, is het geen feitelijk verslag. De auteur creëerde een gestileerde werkelijkheid waarbij gebeurtenissen zijn samengevoegd of weggelaten, personages zijn samengesteld uit de persoonskenmerken van meerdere - bestaande - individuen, namen zijn gefingeerd.

Beeldmateriaal

Naast een paperback- en E-book-editie omvat de roman **video's** en **foto's**.

Een verwijzing naar beeldmateriaal is opgenomen als **QR-code** in een voetnoot.

Scan de QR-code en ga direct naar het betreffende beeld, inclusief links en aanvullende informatie in de beschrijving onder de video of foto.

Blijf op de hoogte

Regelmatig komt nieuw beeldmateriaal beschikbaar. Daarover wordt bericht via Instagram en Twitter. In Bijlage 1 staan de links en QR-codes naar deze kanalen en naar de twee social mediakanalen waar het beeldmateriaal is ondergebracht.

Contact

Wilt u reageren? Dat kan. Stuur een mail naar:

krassenvanphaedra@gmail.com.

Inhoud

Proloog	9
I	15
II	63
III	181
Epiloog.....	261
Bijlage.....	265

Proloog

Laax, zaterdag 18 december 2010

Sophie bladert in een tijdschrift, Mark kijkt televisie. De nacht is halverwege. Ze liggen in een hotelbed in het Zwitserse Laax; eindelijk.

De reis zou ongeveer elf uur duren, het werden er twintig. Vanaf de Duitse grens sneeuwde het onophoudelijk waardoor ze soms niet sneller reden dan dertig kilometer per uur; bij Keulen stonden ze anderhalf uur in de file. Toen ze Laax binnenreden, lag er meer dan een meter sneeuw; zelfs met sneeuwkettingen lukte het niet de steile heuvel naar het hotel op te rijden, slechts tweehonderd meter verwijderd van een warme douche en een kingsize bed.

'Wat nu?' vroeg Mark.

'Laten we maar een taxi nemen', zei Sophie.

Uitgeteld ligt Mark op bed en staart naar een uitzending van de Oostenrijkse publieke zender ORF 1 op televisie. Hoewel de afstandsbediening binnen handbereik ligt, kan hij de energie niet opbrengen om weg te zappen wanneer schlagerzanger Hansi Hinterseer wordt aangekondigd. Sophie ligt naast hem en leest ondertussen een artikel over borstkanker. Dat herinnert haar aan de opgezette melkklier die ze een paar maanden eerder voor het eerst voelde. Terloops voelt ze aan haar linkerborst. De melkklier is nog steeds opgezet en lijkt wel groter; nee, is groter. Sophie zegt niets. Terwijl Mark en de jongens twee weken lang

onbekommerd de Zwitserse skipistes afdalen¹, onderdrukt Sophie opkomende paniekaanvallen.

Totdat ze thuis zijn.

'Maar waarom heb je verdomme niets gezegd?'

'Ik wilde de pret niet bederven.'

'En je hebt na de miskraam nooit meer iets gevoeld? Opeens zat die bult er weer?'

'Nee, ik voelde het al tijdens onze vakantie aan de Bloemenriviera. Maar toen heb ik er verder geen aandacht aan besteed.'

'Geen aandacht aan besteed?! Ben je nou helemaal gèk geworden!'

'Ik heb er gewoon niet bij stil gestaan, Mark. Na de vakantie had ik het razend druk op mijn werk... Sam die elke dag alle aandacht opeiste...onze plannen voor Düsseldorf... Echt, het is me gewoon ontschoten...'

Ze kijkt Mark indringend aan, speurend naar gezichtsuitdrukkingen die bevestigen dat ze hem heeft overtuigd. Mark kijkt terug en ziet haar hunkering naar optrekkende mondhoeken en een knikje, expressieve sneeuwschuivers die de weg vrijmaken naar bevrediging van haar behoefte aan medeleven en troost. Hij wil wel maar het lukt niet: een onbestendig gevoel blokkeert zijn overgave. Wat is het? Dan begrijpt hij het. Natuurlijk! Het gaat om de waarheid, de echte waarheid welteverstaan. Niet het extract dat fungeert als smeermiddel in het sociale verkeer, maar de dieperliggende

¹ FOTO

waarheid: de kern van het Zijn van waaruit drijfveren ontspringen.

'Je moet me iets vertellen,' zegt hij. 'En ik wil graag een eerlijk antwoord. Beloof je dat?'

'Tja, dat hangt natuurlijk af van je vraag... Maar ik ben altijd eerlijk tegen je, dus waarom zou ik het nu niet zijn?'

'Vanwege mijn mogelijke reactie, wellicht?'

Ze slikt.

'Stel je vraag...'

'Oké, dan... Heb je overwogen, al is het maar één seconde...'

Mark stukt. Ben ik wel sterk genoeg om het antwoord te absorberen, schiet het door hem heen. Zal ik de waarheid niet laten voor wat het is en volstaan met de werkelijkheid?

Sophie kijkt hem vragend aan.

'Nou?'

Mark zucht voordat hij verder gaat.

'Goed dan... Heb je overwogen - al is het maar één seconde - om er niets over te zeggen en de vruchtbaarheidsbehandeling in Düsseldorf te laten doorgaan?'

I

1

Amsterdam, vrijdag 9 januari 2009

'Mark, er is iets niet goed,' zei Sophie na de zoveelste mislukte zwangerschapspoging. 'Laten we naar de huisarts gaan voor een verwijzing naar een vruchtbaarheidskliniek.'

De huisarts stemde toe maar temperde wel de verwachtingen. 'De kwaliteit van eicellen neemt snel af bij vrouwen van boven de veertig.'

Na het intakegesprek bij het Centrum voor Voortplantingsgeneeskunde (CVV) in het Academisch Medisch Centrum (AMC) volgde een standaardonderzoek: bloedproef, sementest en radiologisch onderzoek. De resultaten en een eventueel vervolgtraject werden besproken met een gynaecologe.

De eicellen waren in orde maar het zaad bewoog onvoldoende. 'De oorzaak is niet bekend, daarom verwijs ik u naar een uroloog,' zei de gynaecologe tegen Mark. 'In ieder geval kunt u geen kinderen krijgen op de natuurlijke wijze.'

Vervolgens vertelde ze over twee behandelmethoden: IVF en ICSI.

'In jullie geval zou ik ICSI overwegen want die methode is het meest geschikt wanneer zaadcellen niet of nauwelijks bewegen.'

Na afloop van het gesprek wandelde Mark alleen over het lange overkapte pad, dat het AMC verbindt met metrostation Holendrecht. Voor het eerst...voor de allereerste keer, drong het tot hem door dat er een reële kans was dat hij nooit vader zou worden. Tot dan toe had hij daar nooit bij stil gestaan. En nu...nu

voelde hij zich verslagen. Niet verdrietig of teleurgesteld, niet kwaad of gefrustreerd, maar leegte, totale leegte. Dromen verschrompeld. Toekomst aan diggelen.

Ongeacht de oorzaak is elke vruchtbaarheidsbehandeling een enorme belasting voor de vrouw: zij ondergaat de hormoonbehandelingen, de pijnlijke punctie en de terugplaatsing van de eicellen. Sophie zag daar erg tegenop. Mark had vooral moeite met het idee dat Sophie de behandeling zou moeten ondergaan terwijl hij de oorzaak van het probleem was. Daarnaast was hij bang dat Sophie zou instemmen vanuit een soort quasi-romantische gedachte dat je *'alles moet overhebben voor je partner'*. Niet realistisch vond hij dat. Hij wilde best toegeven dat zijn kinderwens reëel was, maar wat hem betreft mocht dat nooit ten koste gaan van haar gezondheid. Zeker niet! Vanaf het moment dat ze elkaar leerden kennen, was duidelijk dat Sophie's kinderwens in feite was vervuld want ze had al twee kinderen uit een eerdere relatie. Had Mark dat als een gegeven geaccepteerd? Hij vond van wel.

'De Ware is degene bij wie je volledig jezelf kunt zijn,' had hij Sophie weleens voorgehouden. En dat geloofde hij ook echt. Daarom wilde hij vrijuit en zonder voorbehoud over alles kunnen praten: hoe het was op het werk, grappige anekdotes, reizen die hij nog wilde maken, dromen die hij koesterde. Fantaseren over hoe leuk het zou zijn om ooit vader te worden; dat wilde hij ook, maar kon dat wel? Zou ze bang zijn dat zijn kinderwens groter was dan zijn liefde voor haar? Voelde ze zich niet onder druk gezet als ze zijn enthousiasme en verlangen zag? Zelf was hij er zeker van dat zijn liefde voor haar groter was dan zijn kinderwens en dat vertelde hij haar ook. Toch temperde hij

bewust zijn enthousiasme voor het vaderschap want hij wilde dat ze een beslissing zou nemen met haar hart, niet met haar verstand. Het verstand kent vele antwoorden, het hart slechts twee, wist hij uit eigen ervaring. En hij was ervan overtuigd dat ze alleen in staat zou zijn de lichamelijke beproevingen van een vruchtbaarheidsbehandeling te doorstaan, als ze zou instemmen met haar hart.

'Jij moet zelf beslissen of je sterk genoeg bent om zo'n zware behandeling te ondergaan. Alleen jij bent in staat om je grenzen aan te geven. En ik moet erop kunnen vertrouwen dat je het ook doet. Wanneer je aangeeft dat je het niet kunt, respecteer ik dat en hou ik nog net zoveel van je. Ik wil dat je dit weet en ook van me aanneemt dat het zo is.'

Sophie zweeg. Ze keek hem lang aan.

Toen vroeg ze: 'Sta je open voor adoptie?'

'Wellicht.'

'Of zou je er moeite mee hebben dat jouw genen niet worden doorgegeven?'

'Nee, daar heb ik niet zo'n moeite mee. Ik wil vader worden omdat het me ontzettend leuk lijkt een kind te zien opgroeien: hoe het de wereld verkent en het leven ontdekt. Naar de dierentuin, de kinderboerderij. Sinterklaasavond, niet te vergeten. Natuurlijk kijk ik er niet naar uit om midden in de nacht de fles te geven en luiers te verschonen, maar ik weet wel dat het erbij hoort.'

Adoptie of toch ICSI: Mark en Sophie kwamen er niet uit. De gynaecologe verwees hen naar een medisch maatschappelijk werkster, gespecialiseerd in het begeleiden van stellen met dilemma's betreffende een moeilijk te vervullen kinderwens.

Ze ontving hen in haar werkkamer, ergens achter in een verlaten gang van het ziekenhuis. Een knalrood tweepersoons bankstel domineerde de inrichting van de kamer; aan de muur hing een replica van Dali's *Smeltende Klok*. Terwijl ze koffie inschonk, legde ze de voor- en nadelen van adoptie uit.

'De band die een ouder ontwikkelt met een kind is heel sterk, onvoorwaardelijk. Juist in de eerste levensmaanden wordt de basis gelegd. Bij adoptie is die band dikwijls brozer. Dat komt omdat veel adoptieouders door een gewenningsfase moeten; de onvoorwaardelijkheid ontbreekt nog. Een kind of baby voelt dat feilloos aan en ervaart dat intuïtief als een afwijzing. Dat kun je voorkomen door vanaf het begin, open en eerlijk te zijn. Zeg maar gerust: "Ik ben niet je biologische vader of moeder, maar ik ga geweldig veel van je houden en goed voor je zorgen." Een baby begrijpt op zo'n moment natuurlijk niet wat je zegt, maar voelt wel aan dat je hart niet blokkeert. Toch adviseer ik jullie om ICSI serieus te overwegen, want er gaat niets boven een eigen kind.'

'Natuurlijk,' zei Sophie. 'Maar een ICSI-traject biedt geen enkele garantie...'

'Zie het als een bewijs van liefde voor je partner. Dat is ook wat waard, toch?'

Sophie aarzelde.

De medisch maatschappelijk werkster stond op vanuit haar bureaustoel, liep naar Mark, kneep in zijn beide wangen, pakte vervolgens zijn knieën, keek Sophie aan en zei: 'Je hebt zó'n leuke vent! Dat heb je toch wel voor hem over? Eén keertje maar... Kom op, dat moet toch lukken! Als je het nu niet doet, kan het later een slijtzwam worden in jullie relatie.'

'Ik voelde me behoorlijk geïntimideerd,' zei Sophie na afloop van het gesprek.

2

Het Centrum voor Voortplantingskunde (CCV) was op de eerste verdieping van het poliklinische gedeelte van het AMC. De wachtruimte besloeg de volledige linkerzijde van een lange, smalle gang die vanuit de centrale hal naar de aanmeldbalie leidde. Nadat Mark en Sophie zich hadden aangemeld, namen ze plaats tussen hun stilzwijgende lotgenoten: alleenstaande vrouwen, vrouwen vergezeld van hun moeder, lesbische stellen, echtparen met en zonder kinderen. Tussen sommige stoeltjes in, stonden lage tafeltjes waarop oude tijdschriften lagen. Sophie bladerde vluchtig door een roddelblad; Mark was niet geïnteresseerd en bestudeerde een van de replica's van Karel Appel, waarmee de rechterwand was opgefleurd.

Na ongeveer een half uur vroeg een verpleegster hen mee te gaan naar een kamer.

'Oké, dus jullie gaan ervoor,' zei ze enthousiast zodra de deur dicht was.

'Ik ga jullie een heleboel vertellen. Als het te snel gaat, moet je dat maar aangeven. Heb je achteraf nog vragen, dan kun je altijd bellen, ook in het weekend.'

Terwijl de verpleegster van wal stak, keek Mark om zich heen. De kamer hing vol met geboortekaartjes. Het herinnerde hem aan een oude Ansichtkaart die zijn oma ooit meenam uit Lourdes. Ze ging vier keer op bedevaart in de hoop verlost te worden van haar diabetes en eczeem. Tevergeefs. De Ansichtkaart toonde een zwart-wit foto met op de voorgrond de bron waarin bedevaartgangers werden ondergedompeld. Tegen

de rotsachtige achtergrond stonden honderden krukken en rolstoelen opgestapeld, achtergelaten door genezen pelgrims.

'Je begint met Decapeptyl,' vertelde de verpleegster aan Sophie.

'Dat medicijn voorkomt de eisprong. Het legt de cyclus plat.

Decapeptyl spuit je elke dag, te beginnen op de 23^e dag na je laatste menstruatie. En je stopt pas een dag voor de punctie.'

'Zijn er nog bijwerkingen?' vroeg Sophie.

'Je kunt traag, suf en neerslachtig worden. Verder kun je last krijgen van opvliegers.'

'Dus bereid je maar voor op het ergste...' zei de verpleegster lachend tegen Mark waarna ze zich weer richtte tot Sophie.

'Op de vijfde dag na de nieuwe cyclus begin je met Gonal-F; daarmee wordt de eicelgroei gestimuleerd. Na een week spuiten, moet je om de dag langskomen voor een echo. Zo kunnen we het aantal en de omvang van de follikels vaststellen. Wanneer de punctiedatum is vastgesteld, stop je met Gonal-F. Exact 36 uur voor de punctie neem je een injectie met Pregnyl: dat stimuleert de eisprong.'

'Nee, met je prostaat is niets mis,' zei dokter Schirmer opgewekt terwijl hij twee vingers uit de anus van Mark haalde. 'Ik zal het je laten zien.'

Terwijl Mark met ontbloot onderlijf en opgetrokken knieën op zijn linkerzij bleef liggen, liep de uroloog de kamer uit. Mark had het gevoel dat hij heel erg moest urineren, maar dat kon haast niet, bedacht hij zich. Zijn blaas moest gewoon wel leeg zijn na de plastest die hij kort daarvoor had gedaan op een speciaal toilet dat zowel volume als kracht van een urinestraal mat en vervolgens een uitdraai uitprintte die de uroloog een indicatie gaf over de gezondheid van een prostaat.

Mark vond dit hele gedoe vreselijk. Hij voelde zich kwetsbaar en beschaamd. Waarom laat ik me dit welgevallen, dacht hij. Oh ja, ik heb een kinderwens. En waarom gaat het zo moeizaam en kan ik niet gewoon vertrouwen op mijn oerdriften, net zoals de rest van de wereldbevolking? Nee hoor, dat kan niet. Ik niet! Ik moet godverdomme accepteren dat een wildvreemde aan mijn prostaat zit. Een man nota bene! Wat is dit: een teken dat ik handel in strijd met de aard der dingen? Of is het juist onderdeel van het lijden, het kennelijk noodzakelijk lijden dat voorafgaat - of hoort te gaan, hij hoorde het zijn moeder zeggen: "Anders verdien je het niet" - aan de overwinning?

Dokter Schirmer keerde terug met een ketting. Daaraan hingen ovaalvormige balletjes in verschillende maten.

'Kijk, jouw testikels zijn ongeveer zó groot,' wees hij. 'Prima dus. Dat is dus niet de oorzaak van je verminderde vruchtbaarheid. Uit de sementest en de bloedtest blijkt dat je lichaam te weinig testosteron aanmaakt. Dat verklaart waarom je onvoldoende zaadcellen produceert en ze niet genoeg bewegen. De vervolgvraag is: hoe kan dat? Ik zal je zo uitleggen waarom dat relevant is, maar kleeft je eerst maar even aan.'

Vervolgens toonde dokter Schirmer de testresultaten op een beeldscherm en legde uit: 'Testosteron wordt aangemaakt door de hormonen FSH en LH. Deze hormonen werken als communicerende vaten: wanneer er van het ene onvoldoende is, wordt dat gecompenseerd door het andere. Kijk nu eens naar jouw waarden...'

Mark keek, maar de getallen zeiden hem niets.

'Het interessante is,' vervolgde de uroloog, 'dat beide waarden laag zijn. En dat is vreemd.'

'Tja, dat is best vreemd,' zei Mark. 'Maar eigenlijk zie ik het probleem niet zo... Bij een ICSI-behandeling gebruik je alleen de goede zaadcellen en daarvan zijn er toch genoeg?'

'Inderdaad. Maar wanneer we de oorzaak kunnen achterhalen, kan ik je wellicht een medicijn voorschrijven waardoor je alsnog kinderen kunt krijgen op de natuurlijke wijze. En laten we wel zijn: dat is toch veel aangenamer dan een ICSI-behandeling,' grijnsde de arts terwijl hij veelbetekenend zijn wenkbrauwen optrok.

'Wat ik wil weten,' vervolgde dokter Schirmer, 'heb je ooit iets gemerkt van je verminderde testosteronproductie?'

Mark keek hem verbaasd aan.

'Wat moet ik daar nou van merken?'

'Heb je bijvoorbeeld last van een verminderd libido?'

'Nou ja...eh, wat zal ik zeggen...'

Marks maag verkrampste. Wat een rotvraag! Wat moest-ie daar nou op antwoorden? De waarheid? De waarheid ja, maar welke waarheid? Hoe vaak hij opgewonden raakte? Hoe vaak Sophie en hij seks hadden? Nou ja, in principe wanneer ze zin hadden. In principe? Ja, in principe, want als je een kinderwens hebt, draait alles om de vraag wanneer de eisprong plaatsvindt. Van vier dagen vóór tot twee dagen na de eisprong moet er gepresteerd worden; zin of geen zin. Maar had hij dan minder vaak zin dan vroeger? En zo ja: had dat te maken met een verminderd libido of met een druk leven? Dat laatste kon je niet uitsluiten want onderzoeken naar het seksleven van Nederlanders wezen uit dat het moyenne aardig opgekrikt werd tijdens vakanties; herkenbaar, dacht Mark. De waarheid... De waarheid was dat Mark eigenlijk nooit had nagedacht over zijn libido...

'Tja, nu u het mij vraagt, vermoed ik dat het de afgelopen jaren wel wat afgenomen is.'

Zou hij zich veel beschroomder en schuldbezwuster gevoeld hebben na het opbiechten van een drievoudige moord; hij dacht van niet.

'En heb je weinig energie? Ben je snel moe?' vervolgde dokter Schirmer gedecideerd.

'Dat wel ja. Ik denk dat ik minder energie heb dan andere mannen. Ook ben ik eerder vermoeid. Wanneer ik mezelf weleens vergelijk met mijn kamergenoot op het werk, verbaas ik me er altijd over waar hij zoveel energie vandaan haalt. Nu is hij van nature wel een wandelend stuiterballetje, maar goed: het contrast is wel erg groot.'

'Ben je vaak depressief?' vroeg de uroloog.

'Depressief? Tja, wat zal ik zeggen... Depressief niet, zwaarmoedig wel. Niet altijd natuurlijk. Ik ga niet gebukt onder het wereldleed maar de herfst kan me gestolen worden, om maar niet te spreken over de feestdagen.'

'Heb je een normale ontwikkeling doorgemaakt in je puberteit?'

'Huh?'

'Baard in de keel, lichaamsbehaarings, groei van de geslachtsorganen...'

'Oh dat... Geen probleem.'

De uroloog staarde nogmaals naar het beeldscherm met de testresultaten.

'Hmm... Interessant,' mompelde hij. 'Ik vermoed dat je hypofyse niet in orde is.'

'Mijn hypofyse?'

'Een klier, midden in het hoofd. Het reguleert de afscheiding van hormonen. Ik stel voor dat je een afspraak maakt voor een MRI-scan; eens kijken wat dat oplevert.'

3

Zaterdag rond etenstijd nam Sophie haar eerste injectie Decapeptyl; dit moest ze vanaf nu elke dag herhalen op hetzelfde tijdstip. Sophie en Mark omhelsden elkaar. De vervulling van hun kinderwens was begonnen.

'Het liefst zou ik nu een fles champagne openen en het glas heffen op de goede afloop,' zei Mark.

Sophie lachte.

'Wacht daar maar even mee tot de geboorte.'

'Hmm...beschuit met muisjes geserveerd met champagne: aparte combinatie.'

'Haha.'

Twee uur na de injectie merkte Sophie dat ze versufte. Moeder Aarde zoog krachtig alle energie op via haar benen, enkels en voeten; neerslachtige gevoelens vulden het ontstane vacuüm op.

Vanuit Stuttgart belde Harry met goed nieuws.

'Ik word vader.'

Mark was heel blij voor hem, want hij wist dat Harry en Inès heel graag kinderen wilden.

De levensloop van Harry en Mark verliep vrijwel identiek. Ze scheelden een maand in leeftijd en hadden hetzelfde turbulente professionele leven achter de rug. Ooit ontmoetten ze elkaar in een kibboets, zo'n vijftien jaar geleden; sindsdien zijn ze goede vrienden.

Juist het feit dat ze vrijwel gelijktijdig in dezelfde levensfase zaten, stemde Mark hoopvol.

Natuurlijk baalde hij er wel een beetje van dat Harry hem belde met de verlossende woorden; liever had Mark zelf als eerste

opgebeld. Maar ja, het zij zo. Als we allebei maar ons doel bereiken, mijmerde hij.

Elke ochtend nam Sophie de metro naar het werk. Ze voelde zich de hele dag prima, tot zo'n twee uur na de injectie. Dan werd ze suf, neerslachtig en transformeerde ze van een lieve zachtaardige vrouw in een ruziezoekende heks.

'Is er wat?' vroeg ze aan Mark die op de bank televisie zat te kijken.

Mark draaide zich naar haar toe.

'Nee, hoezo?'

'Je kijkt zo raar naar me.'

'Welnee, hoe kom je daar nou bij! Ik kijk gewoon televisie.'

'Jawel, je draaide net je hoofd naar me toe en trok een meesmuilende blik.'

'Ik weet niet waar je het over hebt,' zei Mark.

'Dat zal wel...'

'Ik kijk gewoon naar het Journaal.'

'Ik weet toch ècht zeker dat je me aankeek met een verwijtende blik. Er is niets mis met mijn ogen, hoor.'

'Nou sorry, ik ben me van geen kwaad bewust...'

'Dat is typisch iets voor jou hè: niets zeggen maar ondertussen non-verbaal heel negatief op mij reageren.'

'Vind je het erg als ik even naar het Journaal wil kijken?'

'Natúúrlijk, ga het gesprek maar weer uit de weg. Dat doe je altijd. Je bent net je vader. Klootzak. Ik word hier zó onzeker van, realiseer je dat wel? Zeg gewoon wat er is!'

'Nogmaals, ik ben me van geen kwaad bewust. En als ik volgens jou verwijtend naar je keek - wat niet zo is - dan spijt me dat. Ik zei toch "sorry".'